

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Προστασία Πληροφοριοδοτών: Οδηγός προς Εργαζόμενους

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Προστασία Πληροφοριοδοτών:

Οδηγός προς Εργαζόμενους

Ο παρών Οδηγός ετοιμάστηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως σε συνεργασία με το Γραφείο της Επιτροπής Νομοθεσίας, τον Φεβρουάριο του 2023 και αναθεωρήθηκε τον Απρίλιο του 2024.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Περιεχόμενα

A. Εισαγωγή	1
B. Ποιος μπορεί να υποβάλει αναφορές;	2
Γ. Περιεχόμενο της αναφοράς	4
Δ. Υποβολή αναφοράς	6
1. Πως υποβάλλεται η αναφορά;	6
2. Που υποβάλλεται η αναφορά;.....	6
2.1. Υποβολή εσωτερικής αναφοράς.....	7
2.2. Υποβολή εξωτερικής αναφοράς	7
Ε. Δημόσια αποκάλυψη	10
ΣΤ. Πότε προστατεύεται ένας πληροφοριοδότης;	12
Ζ. Πώς προστατεύεται;	13
1. Προστασία από εκδικητικές συμπεριφορές ή αντίποινα	13
2. Δικαστικά μέτρα για άρση εκδικητικής συμπεριφοράς και διεκδίκηση αποζημίωσης	15
3. Προστασία από τυχόν αστική ευθύνη.....	15
4. Μάρτυρας σε ποινική διαδικασία.....	16
Η. Ποιες είναι οι συνέπειες παράβασης του Νόμου;	19
1. Παράβαση εις βάρος πληροφοριοδότη.....	19
2. Παράβαση εκ μέρους πληροφοριοδότη.....	19

A. Εισαγωγή

Στις 4 Φεβρουαρίου 2022, τέθηκε σε ισχύ ο περί της Προστασίας Προσώπων που Αναφέρουν Παραβάσεις του Ενωσιακού και Εθνικού Δικαίου Νόμος του 2022 (Ν. 6(Ι)/2022) («**Νόμος**»). Ο Νόμος στοχεύει στη δημιουργία ενός αποτελεσματικού και ισχυρού νομικού πλαισίου προστασίας εκείνων των εργαζομένων στον δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα, οι οποίοι προβαίνουν σε αποκάλυψη πληροφοριών και στοιχείων που περιήλθαν στην κατοχή τους ή υπέπεσαν στην αντίληψή τους εντός του εργασιακού χώρου, και σχετίζονται με συγκεκριμένες παραβάσεις του ενωσιακού ή/και εθνικού δικαίου.

Ο Νόμος ενθαρρύνει και διευκολύνει τους εργαζόμενους να υποβάλλουν καταγγελίες («αναφορές») για ενδεχόμενες παραβάσεις μέσα από ασφαλείς διαδικασίες, σε εμπιστευτικό πλαίσιο. Ταυτόχρονα, ο Νόμος απαγορεύει οποιαδήποτε εκδικητική ενέργεια εναντίον τους από τους προϊστάμενους ή τους συναδέλφους τους, και προβλέπει ισχυρά μέτρα στήριξης.

Σκοπός του παρόντος Οδηγού είναι να επεξηγήσει τις βασικές πρόνοιες του Νόμου και να ενημερώσει τους εργαζόμενους για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους βάσει του νόμου.

Στον Οδηγό επισημαίνεται κατ' αρχάς ποια πρόσωπα μπορούν να αποκαλύψουν πληροφορίες, τι είδους παραβάσεις μπορούν να αφορούν οι πληροφορίες αυτές και πού μπορούν να απευθυνθούν. Ακολούθως, αναλύονται οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να προστατευτεί κάποιος, τα μέτρα προστασίας που απολαμβάνουν τα πρόσωπα αυτά, αλλά και οι συνέπειες παράβασης των προνοιών του Νόμου.

B. Ποιος μπορεί να υποβάλει αναφορές;

Πρόσωπο το οποίο μέσα από το εργασιακό πλαίσιο έχει λάβει γνώση ή έχουν περιέλθει στην αντίληψή του πληροφορίες από τις οποίες φαίνεται να προκύπτει η παράβαση νομικών υποχρεώσεων από κάποιο άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να υποβάλει «**αναφορά**» σε σχέση με τις πληροφορίες αυτές σε αρμόδιο πρόσωπο ή να προβεί υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις σε «**δημόσια αποκάλυψη**». Το πρόσωπο αυτό θεωρείται «**πληροφοριοδότης**» ή, όπως αναφέρεται στον Νόμο, «**αναφέρων**».

«**Αναφορά**» είναι η υποβολή πληροφοριών/καταγγελίας, επωνύμως ή ανωνύμως, σε αρμόδιο πρόσωπο από τον πληροφοριοδότη σε σχέση με ενδεχόμενες παραβάσεις.

«**Δημόσια αποκάλυψη**» είναι η διάθεση προς το κοινό πληροφοριών σχετικά με παραβάσεις, υπό τις προϋποθέσεις που θέτει ο Νόμος (βλ. σημείο Δ.3. κατωτέρω).

Συγκεκριμένα, πληροφοριοδότες μπορεί να είναι:

- εργοδοτούμενοι στον ιδιωτικό, δημόσιο ή ευρύτερο δημόσιο τομέα,
- αυτοτελώς εργαζόμενοι,
- μέτοχοι εταιρειών,
- πρόσωπα που ανήκουν στο διοικητικό/διαχειριστικό/εποπτικό όργανο ή σώμα μιας εταιρείας,
- εθελοντές,
- ασκούμενοι/εκπαιδευόμενοι, είτε λαμβάνουν αμοιβή είτε όχι,
- πρόσωπα που εργάζονται υπό την εποπτεία ή τις οδηγίες αναδόχων, υπεργολάβων και προμηθευτών,
- πρόσωπα που απέκτησαν τις πληροφορίες στο εργασιακό πλαίσιο αλλά πλέον δεν εργάζονται ή δεν παρέχουν τις υπηρεσίες τους στον συγκεκριμένο εργοδότη,

- πρόσωπα που απέκτησαν τις πληροφορίες κατά το στάδιο της διαδικασίας πρόσληψης ή οποιοδήποτε άλλο στάδιο πριν τη σύναψη της σύμβασης εργοδότησης ή έναρξης της εργασιακής σχέσης.

Ο Νόμος προστατεύει επίσης και πρόσωπα τα οποία, ενώ δεν έχουν προβεί τα ίδια στην υποβολή αναφοράς ή στη δημόσια αποκάλυψη, συνδέονται με τους πληροφοριοδότες και εντάσσονται σε μία από τις ακόλουθες κατηγορίες:

- «διαμεσολαβητής», δηλαδή άτομο που έχει στηρίξει τον πληροφοριοδότη κατά την διαδικασία υποβολής της αναφοράς και έχει τηρήσει τη βοήθεια αυτή εμπιστευτική,
- πρόσωπα τα οποία συνδέονται με τον πληροφοριοδότη, πχ. συνάδελφοί του ή συγγενείς του εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τέταρτου βαθμού (δηλαδή γονείς, αδέρφια, θείοι, και πρώτα ξαδέρφια),
- νομικά πρόσωπα τα οποία ο πληροφοριοδότης έχει στην ιδιοκτησία του ή με τα οποία συνδέεται.

Γ. Περιεχόμενο της αναφοράς

Το περιεχόμενο της αναφοράς ή της δημόσιας αποκάλυψης πρέπει να σχετίζεται με παραβάσεις είτε των εθνικών μας κανόνων ή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Οι παραβάσεις εθνικών κανόνων μπορούν, για παράδειγμα, να αφορούν σε:

- διάπραξη ποινικού αδικήματος (πχ. πράξεις διαφθοράς),
- παράβαση νομικής υποχρέωσης που επιβάλλεται από τους νόμους ή τους κανονισμούς της Δημοκρατίας,
- παράβαση που θέτει ή πιθανόν να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια ή την υγεία οποιουδήποτε προσώπου,
- παράβαση που προκαλεί ή πιθανόν να προκαλέσει ζημιά στο περιβάλλον.

Οι παραβάσεις για τις οποίες γίνεται η αναφορά μπορούν να σχετίζονται με τους ακόλουθους τομείς της ΕΕ:

- δημόσιες συμβάσεις,
- χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, προϊόντα και αγορά,
- νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (money laundering),
- χρηματοδότηση τρομοκρατίας,
- ασφάλεια των προϊόντων,
- ασφάλεια των μεταφορών,
- προστασία του περιβάλλοντος,
- προστασία από την ακτινοβολία και πυρηνική ασφάλεια,
- ασφάλεια των τροφίμων, ζωοτροφών, υγείας και μεταχείρισης των ζώων,
- δημόσια υγεία,
- προστασία καταναλωτών,
- προστασία της ιδιωτικής ζωής, των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ασφάλειας των συστημάτων δικτύου και πληροφοριών,
- διαφύλαξη των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ,
- ανταγωνισμός και κρατικές ενισχύσεις,
- φορολογία των εταιρειών ή διακανονισμοί με σκοπό την απόκτηση φορολογικού πλεονεκτήματος.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ο Νόμος δεν καλύπτει:

- αναφορές για παραβάσεις κανόνων που ρυθμίζουν ζητήματα ή συμβάσεις σχετικές με την άμυνα και την ασφάλεια του κράτους, εκτός αν ρυθμίζονται από σχετικές πράξεις που εξέδωσε η ΕΕ,
- αναφορές για παραβάσεις από κανόνες ορισμένων πράξεων που εξέδωσε η ΕΕ στους τομείς των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, προϊόντων, αγορών και της πρόληψης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, της ασφάλειας των μεταφορών, και της προστασίας του περιβάλλοντος στις οποίες προβλέπονται ειδικοί κανόνες για την αναφορά παραβάσεων (βλ. Μέρος II του Παραρτήματος του Νόμου).

Δ. Υποβολή αναφοράς

1. Πως υποβάλλεται η αναφορά;

Ο πληροφοριοδότης για να λάβει την προστασία του Νόμου, μπορεί να υποβάλει την αναφορά επώνυμα. Στην περίπτωση ανώνυμης αναφοράς, ο Νόμος προστατεύει τα άτομα που ενώ έχουν υποβάλει ανώνυμα την αναφορά, ακολούθως έχουν ταυτοποιηθεί.

Η αναφορά μπορεί να υποβληθεί προφορικώς, γραπτώς, μέσω τηλεφώνου ή σε προσωπική συνάντηση. Από τη στιγμή της υποβολής της αναφοράς, ο πληροφοριοδότης πρέπει να τυγχάνει ενημέρωσης για τις ενέργειες που γίνονται με σκοπό τη διερεύνηση της αναφοράς και της αντιμετώπισης της παράβασης. Εντός 7 ημερών από την υποβολή της αναφοράς πρέπει να του δίνεται βεβαίωση ότι η αναφορά έχει ληφθεί και εντός 3 μηνών να ενημερωθεί για τις ενέργειες που έχουν γίνει.

Στο πλαίσιο αυτό, μπορεί να του ζητηθεί να δώσει διευκρινιστικές ή συμπληρωματικές πληροφορίες σε σχέση με την αναφορά, για να διευκολυνθεί το έργο της διερεύνησης.

Σε κάθε περίπτωση τα πρόσωπα που παραλαμβάνουν και χειρίζονται τις αναφορές υποχρεώνονται όπως ενεργούν με πλήρη εμπιστευτικότητα, διαφυλάσσοντας την ταυτότητα του πληροφοριοδότη.

2. Που υποβάλλεται η αναφορά;

Ο πληροφοριοδότης μπορεί να υποβάλει την αναφορά είτε εσωτερικά, δηλαδή εντός του χώρου εργασίας του («**εσωτερική αναφορά**»), είτε εξωτερικά, σε όργανο του Κράτους που είναι αρμόδιο για τη διερεύνηση της συγκεκριμένης πράξης («**εξωτερική αναφορά**»).

«**Εσωτερική αναφορά**» είναι η επώνυμη ή ανώνυμη παροχή πληροφοριών από τον πληροφοριοδότη σε υπηρεσία ή τμήμα ή πρόσωπο/-α το/-α οποίο/-α έχει/-ουν οριστεί από το νομικό πρόσωπο με το οποίο σχετίζεται εργασιακά (δηλ. τον εργοδότη) ως αρμόδιο για να παραλαμβάνει και να εξετάζει τις καταγγελίες.

«**Εξωτερική αναφορά**» είναι η επώνυμη ή ανώνυμη παροχή πληροφοριών από τον πληροφοριοδότη προς «αρμόδια αρχή» η οποία παραλαμβάνει καταγγελίες, πληροφορίες ή έχει την ευθύνη για να εποπτεύσει ή/και να διερευνήσει τυχόν παραβίαση πράξης που περιέχει η καταγγελία.

2.1. Υποβολή εσωτερικής αναφοράς

Όλα τα νομικά πρόσωπα του δημόσιου τομέα (πχ. ημικρατικοί οργανισμοί, δημόσιες υπηρεσίες, γραφεία ανεξάρτητων αρχών), και τα νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα, που απασχολούν πέραν των 50 εργαζομένων (πχ. εταιρείες, βιομηχανίες, κλπ.), οφείλουν να καθιερώσουν δίαυλους, δηλαδή να ορίσουν κανάλια/μηχανισμούς παραλαβής των αναφορών. Θα πρέπει επίσης να θεσπίσουν εσωτερικές διαδικασίες βάσει των οποίων θα υποβάλλονται και θα εξετάζονται τέτοιες αναφορές, διασφαλίζοντας την ταυτότητα τόσο του πληροφοριοδότη όσο και οποιουδήποτε προσώπου φαίνεται να εμπλέκεται στην παράβαση.

Είναι υποχρέωση του εργοδότη να ενημερώσει τους υπαλλήλους του τόσο για τις διαδικασίες όσο και για το πού πρέπει να απευθυνθούν για να υποβάλουν εσωτερική αναφορά.

2.2. Υποβολή εξωτερικής αναφοράς

Η εξωτερική αναφορά υποβάλλεται σε αρχή η οποία ήδη παραλαμβάνει παράπονα, καταγγελίες, πληροφορίες ή έχει την ευθύνη για να εποπτεύει ή/και να διερευνά παραβάσεις αναφορικά με πράξεις που καλύπτει ο Νόμος. Με άλλα λόγια, ανάλογα με το είδος της παράβασης που επιθυμεί να καταγγείλει ο πληροφοριοδότης, η αναφορά θα πρέπει να απευθύνεται στην αντίστοιχη αρμόδια αρχή.

Για παράδειγμα, αν η αναφορά σχετίζεται με:

- αδίκημα διάπραξης διαφθοράς, τότε αρμόδια αρχή μπορεί να θεωρηθεί η Αστυνομία, ο Γενικός Εισαγγελέας, η Ανεξάρτητη Αρχή κατά της Διαφθοράς,
- προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αρμόδια αρχή μπορεί να θεωρηθεί ο Επίτροπος Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Οι αρχές αυτές θα πρέπει να θεσπίσουν μηχανισμούς για την παραλαβή τέτοιων αναφορών. Δηλαδή, θα πρέπει να ορίσουν μέλη του προσωπικού τους, τα οποία θα παραλαμβάνουν τις αναφορές και θα τις διαχειρίζονται με πλήρη εμπιστευτικότητα. Σε περίπτωση που πληροφοριοδότης έχει υποβάλει εξωτερική αναφορά σε αρχή η οποία είναι αναρμόδια, τότε η τελευταία θα πρέπει να παραπέμψει την αναφορά στην αρμόδια αρχή και να ενημερώσει σχετικά τον πληροφοριοδότη.

Είναι υποχρέωση του εργοδότη να παρέχει πληροφορίες στους υπαλλήλους του σχετικά με τις διαδικασίες υποβολής εξωτερικών αναφορών στις αρμόδιες αρχές.

2.3. Σχέση εσωτερικής και εξωτερικής αναφοράς

Κατ' αρχάς, οι πληροφοριοδότες ενθαρρύνονται να αξιοποιούν τους εσωτερικούς μηχανισμούς που υπάρχουν στον χώρο εργασίας τους για να υποβάλουν την αναφορά τους, ώστε να δίνεται η δυνατότητα στον εργοδότη να επιληφθεί άμεσα της κατάστασης.

Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι αυτό δεν είναι πάντα εφικτό ή επιθυμητό. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου πληροφοριοδότης θα προτιμήσει να απευθυνθεί απευθείας σε πρόσωπα εκτός του χώρου εργασίας του. Γι' αυτό το λόγο, ο Νόμος αφήνει στον πληροφοριοδότη την επιλογή. Μπορεί δηλαδή, να υποβάλει την αναφορά του εσωτερικά και σε περίπτωση που δεν αντιμετωπιστεί η παραβίαση, τότε να απευθυνθεί σε αρμόδια αρχή, ή να απευθυνθεί εξ αρχής απευθείας σε αρμόδια αρχή.

Για παράδειγμα, αν πρόσωπο που εργάζεται σε ένα Υπουργείο έχει πληροφορίες ότι συνάδελφός του έχει υποπέσει στο αδίκημα του δεκασμού, τότε έχει δύο επιλογές. Πρώτη επιλογή είναι να απευθυνθεί στο/-α πρόσωπο/-α ή υπηρεσία ή τμήμα του Υπουργείου που έχει/-ουν οριστεί ως υπεύθυνοι παραλαβής εσωτερικών αναφορών. Η δεύτερη επιλογή, είναι να απευθυνθεί απευθείας σε αρμόδια αρχή, υποβάλλοντας δηλαδή εξωτερική αναφορά. Στην υπό κρίση περίπτωση, εφόσον πρόκειται για ποινικό αδίκημα σχετιζόμενο με διαφθορά, αρμόδια αρχή θα μπορούσε να θεωρηθεί, μεταξύ άλλων, η Αστυνομία ή η Ανεξάρτητη Αρχή κατά της Διαφθοράς.

Σημειώνεται ότι σε περίπτωση που πληροφοριοδότης υποβάλει τόσο εσωτερική όσο και εξωτερική αναφορά, θα πρέπει να ενημερώνει τον εσωτερικό δίαυλο αναφοράς σχετικά, και οι διαδικασίες της εσωτερικής αναφοράς θα τερματίζονται.

Επίσης, σε περίπτωση που ο πληροφοριοδότης υποβάλλει ταυτόχρονα εξωτερική αναφορά σε περισσότερες από μία αρμόδιες αρχές, θα πρέπει να τις ενημερώνει προς τούτο, ώστε οι αρμόδιες αρχές να συντονίζονται μεταξύ τους για τον χειρισμό της αναφερόμενης παραβίασης.

E. Δημόσια αποκάλυψη

Η χρήση των εσωτερικών και εξωτερικών μηχανισμών για την υποβολή μίας αναφοράς διασφαλίζει ότι η ταυτότητα του πληροφοριοδότη, αλλά και του προσώπου που υποδεικνύεται με την αναφορά παραμένει εμπιστευτική. Με τον τρόπο αυτό μειώνονται οι πιθανότητες πληροφοριοδότης να υποστεί οποιαδήποτε εκδικητική συμπεριφορά ή πρόσωπο να κατηγορηθεί για κάτι χωρίς να έχει πρώτα αξιολογηθεί η βασιμότητα της καταγγελίας.

Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι υπό αυστηρές προϋποθέσεις ένας πληροφοριοδότης έχει το δικαίωμα να προβεί σε αποκάλυψη δημόσια, δηλαδή να αποκαλύψει πληροφορίες στον Τύπο, στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας ή στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης.

Ο Νόμος, αν και επιτρέπει μια δημόσια αποκάλυψη, θέτει αυστηρές προϋποθέσεις, οι οποίες πρέπει να πληρούνται, ώστε πληροφοριοδότης να μπορεί να επωφεληθεί της προστασίας του Νόμου.

Συγκεκριμένα:

(α) ο πληροφοριοδότης πρέπει να έχει υποβάλει είτε εσωτερική είτε εξωτερική αναφορά, αλλά να μην πραγματοποιήθηκε καμία ενέργεια εντός 3 μηνών από την υποβολή της αναφοράς· ή

(β) ο πληροφοριοδότης έχει βάσιμους λόγους να πιστεύει ότι-

(i) το δημόσιο συμφέρον ή η δημόσια υγεία απειλείται από άμεσο ή έκδηλο κίνδυνο ή κίνδυνο μη αναστρέψιμης βλάβης ή υπάρχει άλλη σοβαρή κατάσταση έκτακτης ανάγκης, ή

(ii) αν υποβάλει εξωτερική αναφορά, υπάρχει κίνδυνος αντιποίνων ή υπάρχει μικρή προοπτική να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά η ενδεχόμενη παράβαση, λόγω των ιδιαίτερων περιστάσεων της υπόθεσης, όπως όταν αποδεικτικά στοιχεία δυνατόν να συγκαλυφθούν ή να καταστραφούν ή όταν αρχή δυνατό να βρίσκεται σε αθέμιτη σύμπραξη με τον ενδεχόμενο υπαίτιο της παράβασης ή να είναι αναμεμειγμένη στην ενδεχόμενη παράβαση.

Πρέπει να σημειωθεί ότι σε περίπτωση που πρόσωπο προβεί σε δημόσια αποκάλυψη με την οποία αναφέρει συγκεκριμένο πρόσωπο ή φωτογραφίζει συγκεκριμένο πρόσωπο, υπάρχει κίνδυνος, αν αποδειχθεί ότι οι πληροφορίες είναι ψευδείς ή παραπλανητικές, να εμπλακεί σε δικαστικές διαδικασίες όπως για παράδειγμα, το πρόσωπο που υποδεικνύεται με την καταγγελία να κινήσει αγωγή για δυσφήμιση.

ΣΤ. Πότε προστατεύεται ένας πληροφοριοδότης;

Πληροφοριοδότης προστατεύεται από τις πρόνοιες του Νόμου όταν πληρούνται όλες οι πιο κάτω προϋποθέσεις:

1. εμπίπτει στις κατηγορίες προσώπων που αναφέρονται στην ενότητα Β του παρόντος Οδηγού και έχει συλλέξει τις πληροφορίες μέσα από το εργασιακό περιβάλλον,
2. οι πληροφορίες αφορούν παραβάσεις της εθνικής ή ευρωπαϊκής νομοθεσίας που αναφέρονται στην ενότητα Γ του παρόντος Οδηγού,
3. είχε βάσιμους λόγους να θεωρεί ότι οι πληροφορίες σχετικά με παραβάσεις που ανέφερε ήταν αληθείς κατά το χρόνο της αναφοράς,
4. η αναφορά έγινε εσωτερικά μέσω των εσωτερικών διαύλων αναφοράς ή εξωτερικά σε αρμόδια αρχή (βλ. Ενότητα Δ), ή ο πληροφοριοδότης προέβη σε δημόσια αποκάλυψη υπό τις προϋποθέσεις που θέτει ο Νόμος (βλ. ενότητα Ε),
5. οι πληροφορίες δεν πρέπει να έχουν δοθεί κατά παράβαση των κανόνων προστασίας διαβαθμισμένων πληροφοριών, του δικηγορικού ή ιατρικού απορρήτου, του απορρήτου των δικαστικών συσκέψεων και των κανόνων της ποινικής δικονομίας ή η πρόσβαση σε αυτές και η κοινοποίησή τους να μην συνιστά ποινικό αδίκημα.

Z. Πώς προστατεύεται;

Πληροφοριοδότης ο οποίος υποβάλλει αναφορά σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου προστατεύεται αυτόματα από μία σειρά από πράξεις που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως εκδικητικές συμπεριφορές ή αντίποινα, ενώ, παράλληλα, απολαμβάνει σημαντικά μέτρα προστασίας.

Ο Νόμος απαγορεύει ρητά την απεμπόληση των δικαιωμάτων και των μέσων προστασίας, που προσφέρει στους πληροφοριοδότες, είτε μέσα από συμφωνία, ή όρο απασχόλησης ή πολιτικής που ισχύει στο εργασιακό περιβάλλον. Οποιοσδήποτε τέτοιος όρος θεωρείται εξ αρχής άκυρος.

1. Προστασία από εκδικητικές συμπεριφορές ή αντίποινα

Ο οργανισμός στον οποίο εργάζεται ο πληροφοριοδότης απαγορεύεται να προβεί σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες πράξεις ως αντίδραση για την υποβολή αναφοράς από τον εργαζόμενο:

- παύση, απόλυση ή ισοδύναμο μέτρο,
- υποβιβασμό ή στέρηση της προαγωγής,
- μείωση μισθού, μεταβολή ωραρίου εργασίας,
- μεταβίβαση καθηκόντων, αλλαγή τόπου εργασίας,
- στέρηση κατάρτισης,
- αρνητική αξιολόγηση επιδόσεων ή αρνητική επαγγελματική σύσταση,
- επιβολή ή εφαρμογή οποιουδήποτε πειθαρχικού μέτρου, επίπληξης ή άλλης ποινής, περιλαμβανομένης χρηματικής ποινής,
- καταναγκασμό, εκφοβισμό, παρενόχληση ή περιθωριοποίηση,
- διάκριση, μειονέκτημα ή άδικη αντιμετώπιση,
- μη μετατροπή σύμβασης προσωρινής απασχόλησης σε μόνιμη, ενώ ο εργαζόμενος είχε δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ότι θα του προσφερθεί μόνιμη απασχόληση,
- μη ανανέωση ή πρόωρη διακοπή σύμβασης προσωρινής απασχόλησης,
- βλάβη, περιλαμβανομένης προσβολής της φήμης, ιδίως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ή οικονομική ζημία, περιλαμβανομένης επιχειρηματικής ζημίας και απώλειας εισοδήματος,

- καταχώριση σε μαύρη λίστα βάσει τομεακής ή κλαδικής επίσημης ή ανεπίσημης συμφωνίας, που μπορεί να συνεπάγεται ότι το πρόσωπο δεν πρόκειται να βρει θέση εργασίας στον τομέα ή στον κλάδο στο μέλλον,
- πρόωρη διακοπή ή ακύρωση σύμβασης για εμπορεύματα ή υπηρεσίες,
- ακύρωση άδειας ή έγκρισης αυτής,
- παραπομπή για ψυχιατρική ή ιατρική παρακολούθηση,
- μονομερή βλαπτική μεταβολή των συνθηκών εργασίας, δηλαδή οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη ή συμπεριφορά του εργοδότη ή άλλου προσώπου, το οποίο είναι αρμόδιο ή υπεύθυνο για τον καθορισμό ή την τροποποίηση των συνθηκών απασχολήσεως του εργαζόμενου, που προκαλεί άμεση ή έμμεση, υλική ή ηθική, ζημιά στον εργαζόμενο ή προσβάλλει, με οποιοδήποτε τρόπο, την προσωπικότητα ή την αξιοπρέπειά του.

Σημειώνεται ότι, σε περίπτωση που επιβλήθηκαν αντίποινα οποιασδήποτε μορφής σε βάρος του πληροφοριοδότη, τότε αυτός μπορεί να ζητήσει από τον εργοδότη του την επαναφορά των πραγμάτων στην κατάσταση που βρίσκονταν πριν από την επιβολή των αντιποίνων. Ο εργοδότης μπορεί να αρνηθεί την επαναφορά των πραγμάτων μόνο στην περίπτωση που αυτό είναι αντικειμενικά αδύνατο ή καθίσταται δυσανάλογα επαχθές για τον ίδιο (όπως για παράδειγμα στην περίπτωση που η επιχείρηση δεν λειτουργεί λόγω αναστολής των εργασιών της ή στην περίπτωση μεταβολής των οικονομικών συνθηκών), **όχι όμως** όταν τα γεγονότα αυτά συντελέστηκαν συνεπεία δικών του ενεργειών (όπως για παράδειγμα όταν εξαιτίας της απόλυσης του πληροφοριοδότη ακολούθησε αμέσως νέα πρόσληψη εργαζόμενου με σκοπό την πλήρωση της κενωθείσας θέσης εργασίας του πληροφοριοδότη, ώστε ο τελευταίος να θεωρείται πλεονάζων).

Η μη λήψη επανορθωτικών μέτρων από τον εργοδότη, θεωρείται επιβαρυντικός παράγοντας στην επιβολή της ποινής, σε περίπτωση διαπίστωσης παράβασης του Νόμου (βλ. σημείο Η, κατωτέρω).

2. Δικαστικά μέτρα για άρση εκδικητικής συμπεριφοράς και διεκδίκηση αποζημίωσης

Σε περίπτωση που πληροφοριοδότης υποστεί οποιαδήποτε εκδικητική συμπεριφορά ή βλάβη, δικαιούται να απευθυνθεί σε αρμόδιο δικαστήριο (Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών ή Επαρχιακό Δικαστήριο ή Διοικητικό Δικαστήριο, ανάλογα με την περίπτωση), για να αρθεί οποιοδήποτε αντίποινο αλλά και για να διεκδικήσει τυχόν αποζημιώσεις. Ταυτόχρονα, παρέχονται προσωρινά μέτρα προστασίας στον πληροφοριοδότη, εν αναμονή της μακρόχρονης δικαστικής διαδικασίας, μέσω της δυνατότητας καταχώρησης αίτησης για έκδοση προσωρινού διατάγματος για την αποτροπή ή τερματισμό των αντιποίνων.

Ο πληροφοριοδότης πρέπει να αποδείξει ότι υπέβαλε αναφορά ή προέβη σε δημόσια αποκάλυψη και ότι μετά από αυτή του την ενέργεια υπέστη κάποια βλάβη, πχ. απολύθηκε, ή υποβιβάστηκε ή ξεκίνησε πειθαρχική έρευνα εναντίον του. Τότε, δημιουργείται **μαχητό τεκμήριο** ότι η βλάβη είναι αποτέλεσμα αντιποίνων λόγω της αναφοράς που υπέβαλε. Ως εκ τούτου, εναπόκειται στο άλλο πρόσωπο να αποδείξει ότι το μέτρο που προκάλεσε τη βλάβη δεν συνιστά εκδικητική ενέργεια αλλά βασίστηκε σε δεόντως αιτιολογημένους λόγους άσχετους με το γεγονός της υποβολής της αναφοράς.

Αν το Δικαστήριο αποφασίσει ότι πράγματι ο πληροφοριοδότης έχει υποστεί οποιοδήποτε αντίποινο ή/και βλάβη λόγω εκδικητικής συμπεριφοράς, τότε θα επιδικάσει αποζημιώσεις που θα καλύπτουν τόσο την υλική ζημιά αλλά και τυχόν ηθική ή σωματική βλάβη που έχει υποστεί ο πληροφοριοδότης. Ταυτόχρονα, οποιοδήποτε μέτρο αντιποίνου έχει υποστεί ο πληροφοριοδότης θεωρείται εξ αρχής άκυρο, δηλαδή ως να μην έγινε ποτέ. Μάλιστα, αν πρόσωπο απολύθηκε λόγω της υποβολής αναφοράς και επιθυμεί να επιστρέψει στην εργασία του, τότε το Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών διατάσσει ακόμη και την επαναπρόσληψή του.

3. Προστασία από τυχόν αστική ευθύνη

Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο πληροφοριοδότης για να υποστηρίξει την αναφορά του είναι πιθανόν να χρειαστεί να κοινοποιήσει στον εσωτερικό ή

εξωτερικό μηχανισμό υποβολής της αναφοράς, ή κατά την δημόσια αποκάλυψη πληροφορίες, στοιχεία, έγγραφα, για τα οποία ισχύει κάποιος περιορισμός, πχ. για λόγους απορρήτου, ή προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Αν ο εργαζόμενος έχει βάσιμους λόγους να πιστεύει ότι η κοινοποίηση των πληροφοριών αυτών ήταν αναγκαία για να αποκαλυφθεί η παράβαση, τότε δεν θα θεωρείται ότι έχει παραβιάσει τους περιορισμούς αυτούς και κατ' επέκταση δεν θα υπέχει οποιαδήποτε αστική ευθύνη.

Επιπλέον, ο πληροφοριοδότης που υπέβαλε αναφορά σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου, δεν έχει ευθύνη σε σχέση με αστικές διαδικασίες όπως είναι η αγωγή για δυσφήμιση, προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, παράβαση της υποχρέωσης τήρησης του απορρήτου, παράβαση των κανόνων για την προστασία προσωπικών δεδομένων, αποκάλυψη εμπορικού απορρήτου, ή για αιτήσεις αποζημίωσης βάσει του ιδιωτικού, του δημόσιου ή του συλλογικού εργατικού δικαίου.

Μάλιστα, σε περίπτωση που ξεκινήσει μία τέτοια υπόθεση εναντίον του, ο πληροφοριοδότης έχει το δικαίωμα να επικαλεστεί ότι υπέβαλε αναφορά ή προέβη σε δημόσια αποκάλυψη σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου και να ζητήσει την απόρριψη της αγωγής.

Εξαίρεση: Η προστασία αυτή δεν επεκτείνεται όμως στις περιπτώσεις όπου η απόκτηση ή η πρόσβαση στις πληροφορίες αυτές συνιστά ποινικό αδίκημα. Γι' αυτό, αν ο πληροφοριοδότης με την κοινοποίηση των πληροφοριών διαπράττει ποινικό αδίκημα τότε μπορεί να διωχθεί ποινικά.

4. Μάρτυρας σε ποινική διαδικασία

Ανάλογα με τη φύση του περιεχομένου της αναφοράς και την σοβαρότητα της υπόθεσης είναι πιθανόν να κινηθεί ποινική διαδικασία κατά προσώπου που αναφέρεται στην καταγγελία.

Σε τέτοια περίπτωση είναι πιθανόν να χρειαστεί ο πληροφοριοδότης να καταθέσει ως μάρτυρας ενώπιον του Δικαστηρίου για να διευκολυνθεί η

στοιχειοθέτηση της κατηγορίας. Ο Νόμος προνοεί ότι σε τέτοιες περιπτώσεις, ο πληροφοριοδότης απολαμβάνει μέτρα προστασίας που αποσκοπούν κυρίως στη διαφύλαξη της ανωνυμίας του, όπως για παράδειγμα, να καταθέσει στην απουσία του κατηγορούμενου, να δοθεί η μαρτυρία μέσω κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης, να οπτικογραφηθεί η κατάθεσή του. Μάλιστα, ανάλογα με την περίπτωση μπορεί το πρόσωπο αυτό να ενταχθεί και στο Σχέδιο Προστασίας Μαρτύρων και Συνεργατών της Δικαιοσύνης.

Μέτρα Επεικείας σε περίπτωση συνεργασίας με διωκτικές αρχές για αδικήματα διαφθοράς

Πέραν των πιο πάνω, ο Νόμος προνοεί την, υπό προϋποθέσεις, ευνοϊκότερη μεταχείριση, προσώπων που διέπραξαν ή συμμετείχαν στην διάπραξη αδικημάτων διαφθοράς, αλλά συνεργάστηκαν ουσιωδώς με τις δικαστικές αρχές. Ειδικότερα, προβλέπονται δύο περιπτώσεις ευνοϊκής μεταχείρισης:

Περίπτωση Α:

Για πληροφοριοδότη που:

- διέπραξε ή συμμετείχε στη διάπραξη αδικήματος διαφθοράς σχετιζόμενο με δωροδοκία λειτουργού του δημοσίου ή αξιωματούχου· και
- καταδικάστηκε για το πιο πάνω αδίκημα μετά από δική του παραδοχή· και
- συνεργάστηκε με διωκτικές αρχές ουσιωδώς και χάριν της συνεργασίας αυτής άρχισε ποινική δίωξη κατά δημόσιου λειτουργού ή αξιωματικού:

το ανώτατο όριο ποινής που δυνατόν να του επιβληθεί από το δικαστήριο είναι το ήμισυ του ανώτατου ορίου της ποινής που προβλέπεται στον οικείο νόμο.

Περίπτωση Β:

Για λειτουργό του δημοσίου ή αξιωματούχο που:

- διέπραξε ή συμμετείχε στη διάπραξη αδικήματος διαφθοράς· και
- καταδικάστηκε για το πιο πάνω αδίκημα μετά από δική του παραδοχή· και
- συνεργάστηκε με διωκτικές αρχές ουσιωδώς και χάριν της συνεργασίας αυτής άρχισε ποινική δίωξη κατά δημόσιου λειτουργού ή αξιωματικού που κατέχει ανώτερη, από τον ίδιο, θέση· και
- μεταβίβασε στο δημόσιο οποιοδήποτε περιουσιακό όφελος αποκόμισε από το αδίκημα διαφθοράς:

το ανώτατο όριο ποινής που δυνατόν να του επιβληθεί από το δικαστήριο είναι το ήμισυ του ανώτατου ορίου της ποινής που προβλέπεται στον οικείο νόμο.

Η. Ποιες είναι οι συνέπειες παράβασης του Νόμου;

1. Παράβαση εις βάρος πληροφοριοδότη

Ενέργειες εις βάρος πληροφοριοδοτών μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα την έναρξη δικαστικών διαδικασιών από τους πληροφοριοδότες με τις οποίες να διεκδικούνται αποζημιώσεις για τυχόν βλάβη που έχουν υποστεί. Παράλληλα όμως, ανάλογα με τη σοβαρότητα της παράβασης, μπορούν να οδηγήσουν και στη στοιχειοθέτηση ποινικού αδικήματος.

Συγκεκριμένα, όπως αναφέρει ο Νόμος, πρόσωπο το οποίο παρεμποδίζει την υποβολή αναφοράς ή προβαίνει σε εκδικητική συμπεριφορά ή αντίποινα κατά πληροφοριοδότη ή κινεί κακόβουλη διαδικασία κατά ενός τέτοιου προσώπου ή αποκαλύπτει την ταυτότητα πληροφοριοδότη, είναι ένοχο ποινικού αδικήματος και, σε περίπτωση καταδίκης του, υπόκειται σε ποινή φυλάκισης που δεν υπερβαίνει τα τρία (3) έτη ή σε χρηματική ποινή που δεν υπερβαίνει τις τριάντα χιλιάδες ευρώ (€30.000) ή και στις δύο αυτές ποινές.

2. Παράβαση εκ μέρους πληροφοριοδότη

Όπως προκύπτει από τις προηγούμενες ενότητες, ο Νόμος δημιουργεί ένα πολύ ισχυρό νομικό πλαίσιο για προστασία των προσώπων που υποβάλλουν αναφορές σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες και προϋποθέσεις.

Για να αποφευχθεί τυχόν κατάχρηση του πλαισίου αυτού, αλλά και για να διαφυλαχθούν τα δικαιώματα προσώπων που πιθανόν να υποστούν οποιαδήποτε βλάβη λόγω κακόβουλων ή ανυπόστατων καταγγελιών, ο Νόμος προνοεί αυστηρές ποινές κατοχυρώνοντας ταυτόχρονα το δικαίωμα των προσώπων αυτών σε αποζημίωση, σε περίπτωση που έχουν υποστεί ζημία από ψευδείς ή παραπλανητικές αναφορές ή ψευδείς ή παραπλανητικές δημόσιες αποκαλύψεις.

Επιπλέον, προνοείται ότι πρόσωπο το οποίο εν γνώσει του προβαίνει σε ψευδείς αναφορές ή σε ψευδείς δημόσιες αποκαλύψεις είναι ένοχο ποινικού αδικήματος και, σε περίπτωση καταδίκης του, υπόκειται σε ποινή φυλάκισης που δεν υπερβαίνει τα τρία (3) έτη ή σε χρηματική ποινή που δεν υπερβαίνει τις τριάντα χιλιάδες ευρώ (€30.000) ή και στις δύο αυτές ποινές.